

קו נטוי 22

מטבח מטבח

כתב עת לספרות ולאמנות
משותף למורים ולסטודנטים
במרכז האקדמי לחינוך וחברה, אורנים

אורנים
ORANIM • أورانيم

עידית לבבי גבאי
נדוניה, מראה הצבה בתערוכה "בית אמא"
בגלריה העירונית בעפולה, 2016
אוצרים: עוז זלוף ורעי רביב

חפץ חיים

קחי לך חפץ (Take an object)

בעברית המילה "חפץ" משמעותה "עצם, דבר שאפשר לטלטל / רצון, משאלה". על כן מילה זו נעה על הטווח שבין האובייקט לתנועת הרצון. החפץ (an object), הוא דבר נייח, נמצא-דומם בעולם, ואילו הרצון (Take) הוא פעולה של האדם שתנועה ורוח בה. יפה בעיניי שבעברית שני הממדים – דבר ורצון – מתאחדים במילה אחת. אפשר למצוא ביטויים וצירופי לשון אחרים בעברית, כגון "אבני חפץ", "בחפץ לב", "מחוז חפצו", "חפץ חשוד" ו"נקיטת חפץ".

בהקשר זה עולה בי זיכרון מוקדם מהזמן שהייתי סטודנטית צעירה בלימודי האמנות במכון לאמנות באורנים (1977-1980). זה היה שיעור פיסול בשנה ב. המורה היה האמן יעקב דורצ'ין, וממנו שמעתי לראשונה את המונח "רדי-מייד" (בעברית 'מן המוכן', באנגלית: Readymade). דורצ'ין נתן לנו מספר תרגילים סביב מונח זה. אני זוכרת בבירור את ההרגשה שלפתע התנועה והמבט שלי על העולם נפתחים לרווחה, וכל מה שאפשר לשים עליו עין ולשלוח אליו יד מתמלא בפוטנציאל אפשרי, נגיש וזמין ליצירה. העולם היה בשבילי באחת למגרש משחקים גדול, למילון אין-סופי, לספר פתוח. המשורר אבות ישורון היטיב לבטא חוויה זו בשירו "שפתח אל יחיאל שמי" שנכתב בעודו מתבונן ביחיאל שמי מקים תערוכה בגלריה גורדון. כך כתב, כה יפה כתב: "לכל דבר יש שפה משלו, כמו מקרה. כמו מזלג. כמו פפית?"¹ ועוד כתב בשיר אחר: "השפה שבה מדברים אלי הדברים / שבעלם, היא השפה שבה אני מדבר / אל הדברים שבעלם. שכל דבר יש לו שפה - / גם אני אתו דבר".²

עשי לו משהו (Do something to it)

בשנות התשעים של המאה העשרים, ביני לביני, נדרתי נדר לאסוף 100 מגבות מטבח, ובו בזמן "לאסוף" 100 מילים, ולחבר ביניהן. וכך נוצרה התערוכה "עיניים של חלוצה - פרק ראשון מתוך: מאה מגבות מטבח" שהוצגה ב-1995 בגלריית הקיבוץ באוצרות של טלי תמיר.

[1] אבות ישורון, כ"ד בניסן תשמ"ו (1 במאי 1986), מתוך: ארון מנוחה, הקיבוץ המאוחד: בני ברק, תש"ן (1990).

[2] אבות ישורון, "השפה שבה מדברים", מתוך: ארון מנוחה, הקיבוץ המאוחד: בני ברק, תש"ן (1990).

עידית לבבי גבאי, מקבץ עבודות מתוך: מאה מגבות מטבח, 1994
טכניקה מעורבת על בה, 20 ס"מ כ"א

עשי לו עוד משהו (Do something else to it)

אחרי שמגבות המטבח שמשו לי כמעין ניירות מכתבים, בסוף שנות התשעים החזרתי אותן למקומן הטבעי (תלויות על קולביהן) במיציבים שעשיתי דוגמת המיציב "חדר הפוך" בתערוכה הקבוצתית "לינה משותפת - קבוצה וקיבוץ בתודעה הישראלית" (2005)³ ובמיציב "נדרוניה" בתערוכה "חדר אוכל כמשל" (2009)⁴. בו בזמן התחלתי לצייר את אוסף המגבות "המקוטלג" שלי, וכך זכתה מגבת המטבח לטרנספורמציה נוספת ביצירתי.

ב"היררכיית פיסות הברד", בין סמרטוט הרצפה לדגל, מגבת המטבח נמצאת בגובה החלציים. זוהי פיסת אריג אשר אין מסתכלים בה בדרך כלל, אלא משתמשים בה. במשך השנים, מתוך התפקיד המרובה והנטען תדיר שנתתי למגבת המטבח, היא נעשתה לחפץ-דימוי שמזוהה יותר מכול עם יצירתי.

מגבת המטבח הייתה לייצוג של נוכחות, של ישות אנתרופומורפית במצב של עדות סופגת ושותקת. נוכחות שמסמנת מקום - בית, מטבח. מקום שבין הפרטי האינטימי, לכללי. מקום שאני רוצה להשקיף ממנו על העולם והמגבת משקיפה בו גם עליי חזרה. את המקום הזה אני רוצה "לכפות" להתבוננות ולהרהור, על עצמי ועל הצופה ביצירתי.

לימים, בחלוף שלושים שנה, כשבא מורי ורבי יעקב דורצ'ין לבקרני בסטודיו, הוא אמר לי: "נו באמת, עידית, אולי תעזבי כבר את מגבת המטבח?... ואני השבתי לו: "כן, בסדר, אבל אז לא יהיה לי במה להחזיק..."

[3] התערוכה "לינה משותפת - קבוצה וקיבוץ בתודעה הישראלית", 2005, ביתן הלנה רובינשטיין, תל אביב. אוצרת: טלי תמיר.

[4] המיציב "נדרוניה" הוצג לראשונה בתערוכה "חדר אוכל כמשל" ב-2009. אוצרת: מיכל שכנאי; ובפעם השנייה בתערוכה "בית אמא" ב-2016 בגלריה העירונית בעפולה. אוצרים: עוז זלוף ורעי רביב.

עידית לבבי גבאי
מגבת מטבח על גשר צר, 2008
שמן על בד, 50x60 ס"מ